

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 23.10.2006
COM(2006)614 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Pieaugušo izglītība. Mūžu dzīvo – mūžu mācies

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Pieaugušo izglītība. Mūžu dzīvo – mūžu mācies

1. Ievads

Komisijas 2001. gada paziņojumā „Faktiska mūžizglītības īstenošana Eiropā” un Padomes 2002. gada rezolūcijā par mūžizglītību tika uzsvērts, cik svarīga ir mūžizglītība ne tikai konkurencei un nodarbināmībai, bet arī sociālajai iekļautībai, aktīvam pilsoniskumam un personības attīstībai. Pieaugušo izglītība ir būtiska mūžizglītības sastāvdaļa.

Pieaugušo izglītības definīcijas mēdz atšķirties, taču šajā paziņojumā ar to domātas *visas izglītības formas, kurās iesaistās pieaugušie pēc tam, kad aizgājuši no sākotnējās izglītības un apmācības*, neatkarīgi no tā, cik tālu tikuši (piem., aptverot augstāko izglītību).

Izglītība un apmācība ir izšķirīgi faktori Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšanā – tautsaimniecības izaugsmes, konkurētspējas un sociālās iekļautības vairošanā. Šajā sakarā pieaugušo izglītības nozīme ne tikvien veicina personības attīstību un realizāciju, bet arī arvien vairāk rod atspoguļojumu dalībvalstu reformu programmās. Tomēr īstenošana joprojām ir vāja – ar dažiem izņēmumiem¹. Vairums izglītības un apmācības programmu lielākoties koncentrējas uz jauniešu izglītību un apmācību, un nav daudz panākts, mainot sistēmas tā, lai atspoguļotu vajadzību mācīties visu mūžu. Mūžizglītības programmās būtu jāpiedalās vēl 4 miljoniem pieaugušo, lai sasniegtu tādus dalības rādītājus, par kādiem dalībvalstis vienojušās programmā „Izglītība un apmācība 2010”². Jaunākie pētījumi³ apstiprina, cik svarīgi ir ieguldīt pieaugušo izglītībā. Pie publiskajiem un privātajiem ieguvumiem pieskaitāma labāka nodarbināmība, paaugstināta ražība un kvalitatīvāka nodarbinātība, samazināti izdevumi tādās jomās kā bezdarbnieku pabalsti, sociālās apdrošināšanas maksājumi un pirmstermiņa pensijas, kā arī palielināts sociālais labums pilsoniskās dalības, labākas veselības, zemākas kriminalitātes un lielākas personiskās labklājības un pašrealizācijas izteiksmē. Pētījumi par gados vecākiem pieaugušajiem rāda, ka tie, kuri iesaistās mācībās, ir veselīgāki, un līdz ar to samazinās veselības aprūpes izmaksas⁴.

¹ „Izglītības un apmācības modernizācija – būtisks ieguldījums labklājībā un sociālajā kohēzijā Eiropā. Padomes un Komisijas 2006. gada kopīgais ziņojums par paveikto darba programmā “Izglītība un kultūra 2010”,
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/c_079/c_07920060401en00010019.pdf

² http://ec.europa.eu/education/policies/2010/objectives_en.html#measuring

³ *Promoting Adult Learning*, OECD (2005)

⁴ Tom Schuller, John Preston, Cathie Hammond, Angela Brassett-Grundy and John Bynner, *The Benefits of Learning*, University of London, 2004

Šis paziņojums uzsver pieaugušo izglītības būtisko devumu nodarbinātībā un mūsdienu darba tirgus mobilitātē un sociālajā iekļautībā, visiem apgūstot pamatprasmes. Tas smeļas gudrības no dialoga ar dalībvalstīm programmā „Izglītība un apmācība 2010” un pieredzes, kas uzkrāta līdzšinējās ES izglītības un apmācības programmās, it sevišķi programmas SOCRATES pasākumā *Grundtvig*⁵. Tas atspoguļo arī paziņojumā par efektivitāti un vienlīdzīgumu⁶ izcelto pieeju, proti – ir iespējamās reformas, kuras padara izglītības un apmācības sistēmas gan efektīvākas, gan līdztiesīgākas. Tas atgādina, ka struktūrfondu, it sevišķi Eiropas Sociālā fonda (ESF) potenciāls ļauj tiem atbalstīt infrastruktūras un stratēģijas attīstību. Tas izceļ atsevišķu specifisku jautājumu nozīmi – dzimuma dimensiju, it sevišķi saistībā ar datu vākšanu, atšķirībām mūžizglītības pieejamībā un vēlamākajās mācību formās.

Tas sniedz nepieciešamo politiku, lai nākotnē īstenotu programmu *Grundtvig*, kas iekļausies kopējā Mūžizglītības programmā 2007–2013. Visbeidzot, tas piedāvā pārdomāt pieaugušo izglītību, iesaistot dalībvalstis un attiecīgās ieinteresētās aprindas, 2007. gadā formulējot rīcības plānu.

2. Risināmie jautājumi

Ne vienmēr pieaugušo izglītībai pēdējos gados veltīta pienācīga uzmanība saskatāmības, politikas prioritāšu un resursu aspektā, lai gan uz to likts politisks uzsvars. Politisko runu un realitātes dažādība liekas vēl pārsteidzošāka, ja to aplūko uz Savienībai risināmo lielāko uzdevumu fona.

Konkurētspēja

Eiropas galvenais ekonomiskais uzdevums, kas noteikts Lisabonas stratēģijā, ir palielināt izaugsmi un nodarbinātību, saglabājot sociālo kohēziju. Straujais progress citos pasaules reģionos parāda, cik svarīga ir novatoriska, progresīva un kvalitatīva izglītība un apmācība kā viens no ekonomiskās konkurētspējas galvenajiem faktoriem. Ir jāpaaugstinās vispārējam prasmju līmenim, lai apmierinātu darba tirgus vajadzības un ļautu pilsoņiem darboties mūsdienu sabiedrībā. Taču Eiropā ir kādi 72 miljoni mazkvalificētu darba ņēmēju⁷ – viena trešdaļa no darbaspēka, kamēr aplēses rāda, ka līdz 2010. gadam tikai 15 % jaunradīto darbavietu būs mazkvalificētām personām, bet 50 % jauno darbavietu tiks prasīta augstākā līmeņa kvalifikācija⁸. Bez tam liela daļa Eiropas iedzīvotāju joprojām nespēj saprast un izmantot drukātu informāciju ikdienas darbībās. Pamatprasmju apguves nodrošināšana visiem pilsoņiem paliek viens no pārbaudījumiem visām dalībvalstīm⁹. Pētījumi rāda, ka vienlīdzīgs prasmju sadalījums visu iedzīvotāju vidū labāk iespaido kopējos ekonomikas rādītājus¹⁰.

⁵ Komisijas ziņojums „Starpposma novērtējuma ziņojums par sasniegtajiem rezultātiem un par kvalitātes un kvantitātes aspektiem, īstenojot Kopienas rīcības programmas izglītības jomā SOCRATES otro posmu”, COM (2004) 153 galīgā redakcija, 8.03.2004.

⁶ Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam „Efektivitāte un vienlīdzīgums Eiropas izglītības un apmācības sistēmās”, COM/2006/0481 galīgā redakcija 8.09.2006.

⁷ *EU Labour Force Survey 2004*, Statistikas birojs

⁸ *Vocational education and training – key to the future, Cedefop synthesis of the Maastricht study*, Luxembourg, 2004

⁹ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumam par pamatprasmēm mūžizglītībā, COM/2005/0548 galīgā redakcija, 10.11.2005.

¹⁰ Coulombe, S., J.F. Tremblay and S. Marchand, *International Adult Literacy Survey, Literacy Scores, Human Capital and Growth across Fourteen OECD Countries*, Statistics Canada, Ottawa, 2004

Eiropa saskaras ar nepieredzētām demogrāfiskām pārmaiņām, kas lielā mērā iespaidos sabiedrību un ekonomiku – un līdz ar to arī izglītības un apmācības organizāciju un vajadzības. Eiropas iedzīvotāji kļūst vecāki – nākamajos 30 gados Eiropas jauniešu (līdz 24 gadiem) skaits saruks par 15 %. Viens no trim eiropiešiem būs vecāks par 60 gadiem, un apmēram viens no desmita būs vecāks par 80 gadiem¹¹. Šāda notikumu attīstība izvirza nopietnus pārbaudījumus Eiropas sociālajam modelim. Darba tirgus jaunpienācēju plūsmas samazinājums un fakts, ka tikai viens no trim 55–64 g. v. cilvēkiem strādā algotu darbu, skaidri norāda uz vajadzību izmantot visu pieaugušo izglītības potenciālu ar nolūku palielināt jauniešu iesaistīšanos darbaspēkā un paplašināt to vecāku cilvēku vidū. Konkrēti tas nozīmē risināt jautājumu par skolas pāragru pamešanu (6 miljoni 2005. gadā¹²), tajā pašā laikā apzinoties mērķi uzlabot prasmes un spēju pielāgoties to personu vidū, kam pāri 40, mudinot viņas paaugstināt kvalifikāciju vismaz par vienu pakāpi.

Pieaugušo izglītība var palīdzēt nodrošināt to, ka imigrācija, kas potenciāli var būt daļējs atsvars iedzīvotāju novecošanai un aizpildīt prasmju un darbaspēka deficītu dažās nozarēs, var noritēt tādā veidā, kas nāk par labu gan migrantiem, gan uzņēmējai valstij. Vairumam jauno migrantu, pat ja viņiem ir labas prasmes, ir lielākas vajadzības valodas un kultūras izpratnes ziņā. Bez tam, tā kā viņu kompetence bieži netiek pietiekami novērtēta un atzīta, viņu prasmes var netikt pietiekami labi liktas lietā darba tirgū. Imigrantu, pat viskvalificētāko, statuss darba tirgū parasti ir sliktāks nekā ES pilsoņiem. Tas pats sakāms ne tikai par jaunajiem ieceļotājiem, bet arī par otrās un trešās paaudzes migrantiem un vēl jo vairāk par migrantēm.

Sociālā iekļautība

Nesenie pētījumi apstiprina, ka visās dalībvalstīs nopietna problēma arvien vēl ir nabadzība un sociālā iekļautība¹³. Dažādi apstākļi vai nosacījumi, tādi kā zems sākotnējās izglītības līmenis, bezdarbs, lauku nošķirtība un visdažādāko iemeslu dēļ ierobežotas iespējas dzīvē atstumj daudzus cilvēkus un liedz viņiem sabiedrības labumus un aktīvu pilsoniskumu. Šo atstumtību saasina jaunas analfabētisma formas – atstumtība no piekļuves IKT un to lietošanas darba dzīvē un ikdienā; pieaugušajiem, kuriem trūkst datorprasmju, tiek laupīta būtiska informācija un iespējas, kas arvien vairāk pieejamas tikai digitālā formā¹⁴. Pieaugušo izglītībai ir svarīga loma sociālās atstumtības pārvarēšanā.

¹¹ Dati atrodami izdevumā *Eurostat Population Projections, 2004 based, Trend scenario, Baseline variant*; Zaļā grāmata „Jauna solidaritāte paaudžu starpā saistībā ar demogrāfiskām izmaiņām”, Komisijas paziņojuma COM (2005) 94 galīgā redakcija, 16.3.2005.

¹² Komisijas dienestu darba dokuments “*Progress towards the Lisbon objectives in education and training – Report based on indicators and benchmarks – Report 2006*”, SEC (2006) 639, 16.5.2006., 40. lpp.

¹³ “*Joint report on social protection and social inclusion 2006*”, http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/cs2006_7294_en.pdf

¹⁴ 2005. gadā Eiropā 37 % cilvēku vecumā no 16 līdz 74 gadiem nebija pamata datorprasmju, un proporcija palielinās līdz ar vecumu (65 % cilvēku vecumā no 55 līdz 74 g.). Avots: Statistikas birojs. *Statistics in focus* 17/2006

3. Pieaugušo izglītība dienaskārtībā

Pieaugušo iedzīvotāju prasmju līmeņa celšana, piedāvājot vairāk un labākas izglītošanās iespējas visa mūža ilgumā ir svarīga gan efektivitātes, gan līdztiesības iemeslu dēļ, ņemot vērā iepriekš nosauktos uzdevumus¹⁵. Pieaugušo izglītība pieaugušos padara ne tikvien par ražīgākiem darbiniekiem, bet arī par labāk informētiem un aktīvākiem pilsoņiem. Tā arī uzlabo viņu personisko labklājību.

Viens no politikas veidotāju galvenajiem uzdevumiem šajā laukā ir optimāli izmantot dažādus izglītības sniedzējus un apstākļus, kas raksturo pieaugušo izglītības sistēmas. Daudziem partneriem ir teikšana politikas izveidē un īstenošanā, ieskaitot ministrijas, sociālos partnerus, publiskos izglītības sniedzējus, baznīcas, NVO un reģionu valdības un pašvaldības. Politiskos lēmumus pieņem valdības, reģiona valdības vai pašvaldības līmenī, un reizēm dažādos līmeņos vienlaicīgi, un daudzās valstīs ir augsta decentralizācijas pakāpe¹⁶. Šajā sakarā labākai koordinācijai un partnerībām ir būtiska nozīme, uzlabojot saskanību, izvairoties no dublēšanās un veicinot trūcīgo resursu efektīvāku tērēšanu. Koordinācija ļauj noteikt prioritātes, izstrādāt saskanīgu politiku, ko balsta likumdošanas reformas, un nodrošināt īstenošanu. Tā veicina arī skaidrāku informāciju un orientāciju potenciālajiem izglītojamajiem.

Dalībvalstis ir iekļāvušas plānus un politikas pasākumus savās valsts reformu programmās, lai nostiprinātu mūžizglītību. Tagad ir jāpāriet no plānošanas uz rīcību. Īstenošanu var atbalstīt Eiropas struktūrfondu, sevišķi Eiropas Sociālā fonda izmantošana pieaugušo izglītības infrastruktūras un piedāvājuma uzlabošanai. Ir daudz labu piemēru – projekti, kas dalībvalstīs izveidoti ar ES atbalstu un kurus var atdarināt citi¹⁷.

Dalībvalstis vairs nevar atļauties iztikt bez efektīvas pieaugušo izglītības sistēmas, kas iestrādāta to mūžizglītības stratēģijā un sniedz dalībniekiem plašāku piekļuvi darba tirgum, labāku sociālo integrāciju un sagatavo viņus aktīvām vecumdienām nākotnē. Tām ir jānodrošina sistēmas, kas tām ļautu noteikt prioritātes un uzraudzīt to īstenošanu.

Galvenie vēstījumi

Tālāk izklāstīti pieci galvenie vēstījumi pieaugušo izglītībā ieinteresētajām personām.

1. Dalības šķēršļu atcelšana

Pieaugušo dalība izglītībā un apmācībā joprojām ir ierobežota (sk. pielikumu). Salīdzinot ar mērķi 12,5 % dalība pieaugušo izglītībā līdz 2010. g., vidējais skaits 2005. gadā bija 10,8 %. Lai gan pastāv plašas variācijas ap šo vidējo vērtību diapazonā no 1,1 līdz 34,7 %¹⁸, ir ievērojama līdzība dalībvalstu pieaugušo izglītības *sadalījumā* – visās valstīs iesaistīties

¹⁵ Komisijas paziņojuma „Efektivitāte un vienlīdzīgums Eiropas izglītības un apmācības sistēmās” 25. punkts

¹⁶ Dažāda veida un pakāpju decentralizācija ir novērojama vairumā valstu: Austrijā, Beļģijā, Bulgārijā, Dānijā, Somijā, Vācijā, Nīderlande, Polijā, Portugālē, Spānijā, Zviedrijā, Rumānijā, AK. (Avots – ESAO 2005; Eurydice 2006)

¹⁷ ESF060603-ESF Support to Education and Training Background Document

¹⁸ Komisijas dienestu darba dokuments *Progress towards the Lisbon objectives in education and training – Report based on indicators and benchmarks – Report 2006*, 35.–40. lpp. un pielikuma *Detailed analysis of progress* 6.2. nodaļa

vismazāk tiecas cilvēki ar zemāko sākotnējās izglītības līmeni, vecāki ļaudis, laucinieki un invalīdi. Šķēršļi atsevišķu cilvēku dalībai var būt saistīti ar politiku; informatīvi (piekļuve labai un laicīgai informācijai), saistīti ar izglītības piedāvātāju (iestāšanās prasības, izmaksas, mācību procesa atbalsta līmenis, mācību rezultāti utt.); situacionāli (ar izglītību saistītā kultūras vērtība; cik lielā mērā pieaugušā ģimenes stāvoklis un sociālā vide atbalsta piedalīšanos) un ar nostāju saistīti (pieaugušā pašvērtējums un pašpārliecība, kas bieži saistīta ar neseismīgu agrāko izglītošanās pieredzi). Iemesli, kas saistīti ar pieprasījumu, bieži vien ir visnopietnākie šķēršļi: laika trūkums darba vai ģimenes apstākļu dēļ; izpratnes un motivācijas trūkums, jo cilvēki pietiekami neapzinās, ka izglītošanās ir cienā un nes augļus, un tādēļ neizmanto tās doto labumu; informācijas par piedāvājumu trūkums un finansējuma trūkums¹⁹.

Dalībvalstīm ir divējāds uzdevums: palielināt kopējo pieaugušo izglītībā iesaistīto skaitu un mazināt dalības nelīdzsvarotību, lai panāktu līdztiesīgāku ainu, motivējot, iedrošinot, uzmundrinot un atbalstot tos pieaugušos, kuri vismazāk sliecas piedalīties apmācībā visos tās veidos – formālajā, neformālajā un neoficiālajā²⁰. Tam ir vajadzīgi mērķtiecīgi valsts ieguldījumi, kas sasniegtu tos, kuri pagātnē vismazāk saņēmuši no izglītības un apmācības sistēmām.

Cilvēku motivācija uz dalību izglītībā jāveicina, uzlabojot informācijas kvalitāti un izmantojot izglītošanās potenciālu tādās vietās kā sabiedriskās dzīves centri, sporta klubi, kultūras iestādes, kā arī sākotnējās izglītības un apmācības iestādes.

1. vēstījums

Būtiski svarīga ir dalība pieaugušo izglītībā un tās līdztiesības vairošana. Savi uzdevumi ir katrai no ieinteresētajām personām, taču varas iestādēm jāuzņemas vadība, nojaucot šķēršļus un veicinot pieprasījumu, īpaši koncentrējoties uz zemāk kvalificētajiem. To starpā ir kvalitatīvu orientācijas un informācijas sistēmu izveide, balstoties uz pieeju, kuras centrā ir izglītojamais, kā arī mērķtiecīgi finansiālie stimuli atsevišķām personām un atbalsts vietējo partnerību izveidei.

2. Pieaugušo izglītības kvalitātes nodrošināšana

Nekvalitatīvs pieaugušo izglītības piedāvājums dod nekvalitatīvus mācību rezultātus. Kvalitāte ir daudzšķautņaina: informācija un orientācija; vajadzību analīze; attiecīgs mācību saturs, kas atbilst faktiskajām vajadzībām un prasībām; piedāvājums; atbalsts mācību procesam; novērtēšanas pieejas; prasmju atzīšana, izvērtēšana un atestēšana. Atzīstot, ka visi šie aspekti ir svarīgi, īpašu vērību pelna šādi²¹:

Mācību metodes. Mācību metodēs un materiālos jāievēro pieaugušo specifiskās vajadzības un pieeja mācībām. Paredzamajiem mācību rezultātiem jābūt nepārprotamiem. Bez tam pieaugušajiem jābūt iespējai izmantot tādus mācību procesa atbalsta resursus kā orientācija, lasītprasmes veidošana un attiecīgo mācīšanās iemaņu attīstība.

¹⁹ Lifelong learning: citizens' views in close-up. Findings from a dedicated Eurobarometer survey, Cedefop, Luxembourg, 2004. Ziņojumā arī parādīts, ka pieaugušie dod priekšroku mācībām neformālos apstākļos

²⁰ Definīcijas sk. „Mūžizglītības memorandā” (SEC(2000) 1832, 30.10.2000.) un turpmāko darbu, piem., Statistikas biroja mācību darbību klasifikāciju

²¹ Adult education trends and issues in Europe, Eiropas Pieaugušo izglītības apvienības (EAEA) 2006. gadā veikts pētījums. Nav publicēts

Personāla kvalitāte. Pieaugušo izglītībā strādājošo profesionālā izaugsme ir būtisks pieaugušo izglītības kvalitātes noteicējs faktors. Pamaz vērības piegriezts pieaugušo izglītības satura noteikšanai un personāla sākotnējās apmācības procesiem. Ir vairāki pedagoģiskās un profesionālās karjeras veidi, kas ļauj kļūt par pieaugušo izglītības praktiķi, un šī profesija ne vienmēr tiek atzīta formālās karjeras struktūrās. Salīdzinot ar citām izglītības apakšsistēmām, pieaugušo izglītībai raksturīgs augsts nepilna laika darbinieku (un brīvprātīgo) īpatsvars, bet viņiem nav lielas profesionālās izaugsmes iespējas un bieži vien maksā par stundām. Sociālajiem partneriem būtu jāiesaistās pieaugušo izglītības personāla prasmju atzīšanā.

Pakalpojuma sniedzēju kvalitāte. Kopējā izglītības piedāvātāju kvalitāte ir jārisina ar akreditācijas mehānismu palīdzību, kvalitātes nodrošināšanas sistēmām un mācīšanas un mācību sasniegumu iekšējo un ārējo uzraudzību un izvērtēšanu. Valdībām šajā ziņā ir izšķiroša loma, veidojot normatīvo regulējumu, nosakot kvalitātes standartus, it sevišķi – balstoties uz esošajiem paraugiem un principiem profesionālajā izglītībā un apmācībā un augstākajā izglītībā un atestējot atbilstību šiem standartiem.

Pakalpojuma sniegšanas kvalitāte. Lai palielinātu dalību, būtiski ir uzlabot pieaugušo izglītības pakalpojuma sniegšanu. Efektīva pakalpojuma veicināšanas pasākumi ir mācību telpu un bērnu aprūpes iespēju pieejamība, neklātienas un tālmācības iespējas nomaļu rajonu iedzīvotājiem, informācija un orientācija, individuālas programmas un elastīga mācīšanas organizācija.

2. vēstījums

Lai veicinātu pieaugušo izglītības kultūru un kvalitāti, dalībvalstīm ir jāiegulda pieaugušajiem izglītojamajiem adaptētu mācību metožu un materiālu uzlabošanā un jāieieš sākotnējās un tālākās profesionālās izaugsmes pasākumi, lai kvalificētu pieaugušo izglītībā strādājošos un uzlabotu viņu prasmes. Ir jāieieš kvalitātes nodrošināšanas mehānismi un jāuzlabo pakalpojuma sniegšana.

3. Mācību sasniegumu atzīšana un novērtēšana

Mūžizglītības paradigmā tiek novērtēti visi mācību veidi – formālā, neformālā un neoficiālā. Neformālās un neoficiālās izglītības atzīšana un novērtēšana ir mūžizglītības stratēģijas stūrakmens. Mācību sasniegumi ir jāatzīst un jānovērtē neatkarīgi no mācību vietas un veida. Tāda neformālās un neoficiālās izglītības atzīšana ļauj izglītojamajiem identificēt savu sākumpunktu, tikt uzņemtam noteiktā mācību programmas līmenī, saņemt kredītpunktus kvalifikācijas ieguvei un/vai sasniegt pilnīgu kvalifikāciju, balstoties uz prasmēm. Tā palīdz motivēt negribīgus dalībniekus, palielina iepriekšējās izglītības vērtību un taupa laiku un naudu, mazinot vai likvidējot vajadzību par jaunu mācīties kādreiz jau iemācīto. Tāpat tā ļauj sabiedrībai gūt labumu no prasmēm, kas iegūtas bez sabiedrības tēriņiem.

Šāds uzsvars uz atzīšanu un novērtēšanu pats par sevi nav jauns, un daudzas dalībvalstis ir ieviesušas līdzīgu sistēmu²².

2004. gadā Izglītības padome pieņēma kopīgos Eiropas neformālās un neoficiālās izglītības identifikācijas un novērtēšanas principus²³, lai vairotu uzticību šādām sistēmām.

²² Avots: *European Inventory – Validation of non-formal and informal learning*, <http://www.ecotec.com/europeaninventory/>

Tomēr novērtēšanas metožu un sistēmu tālāka attīstība dalībvalstīs liek atrisināt šādus uzdevumus:

- ieviešot novērtēšanu, jābalstās uz attiecīgo ieinteresēto personu, sevišķi sociālo partneru iesaisti, lai veicinātu saimnieka apziņu un uzticamību;
- ir jāuzlabo sasniegumu vērtēšanas metožu un to izmantotāju iestāžu kvalitāte;
- izglītības un apmācības mērķi visos līmeņos ir jāpārformulē atbilstīgi mācību sasniegumiem. Tas ir izšķirīgi novērtēšanā – kamēr mērķi tiek balstīti uz ieguldījuma faktoriem, novērtēšanu ir grūti īstenot.

3. vēstījums

Nākamo piecu gadu laikā dalībvalstīm būtu jāīsteno neformālās un neoficiālās izglītības novērtēšanas un atzīšanas sistēma, balstoties uz Eiropas kopīgajiem novērtēšanas un atzīšanas principiem un pilnā mērā ņemot vērā pastāvošo pieredzi. Novērtēšanas un atzīšanas izveidi var saistīt ar valstu kvalifikācijas programmām Eiropas kvalifikācijas sistēmas vispārējā kontekstā.

4. Ieguldījumi novecojošo iedzīvotāju un migrantu labā

Ir vajadzīgi ieguldījumi novecojošo iedzīvotāju un migrantu labā.

Aktīvas vecumdienas

Iepriekš aprakstītā mainīgā demogrāfiskā situācija liek ne tikai paaugstināt vidējo pensijā aiziešanas vecumu, bet arī veidot „aktīvu vecumdienu” politiku dzīvei līdz formālai aiziešanai pensijā un vēlāk. Pieaugušo izglītības sistēmām ir divējāds uzdevums:

- Lai nodrošinātu ilgāku darba mūžu, ir vajadzīgs uzlabot vecāko darbinieku prasmes un paplašināt mūžizglītības iespējas. Ir atzīts, ka vecāku darbinieku nodarbināmības saglabāšanai ir vajadzīgi ieguldījumi visas dzīves laikā, un tie jāatbalsta valdībai, profesionālajām organizācijām un nozarei. Īpaša vērība vajadzīga tiem, kuri tuvojas karjeras vidusposmam.
- Ir jāizvērs mācību piedāvājums pensionāriem (ieskaitot, piemēram, studentu vidējos gados plašāku dalību augstākajā izglītībā), jo cilvēki sasniedz pensiju labākā fiziskā un garīgā stāvoklī un paredzamais dzīves ilgums pieaug. Mācībām jābūt viņu dzīves jaunās fāzes sastāvdaļai. Nesenajā paziņojumā par augstskolām Komisija aicināja tās vairāk piedāvāt kursus studentiem, kuri ir sava dzīves cikla tālākos posmos. Tādam piedāvājumam ir būtiska nozīme, uzturot pensionāru sasaisti ar viņu sociālo vidi. Daudzās valstīs izglītības sistēmas vēl nav sākušas risināt šās pilsoņu grupas jaunās vajadzības, lai gan tai ir arī milzu potenciāls citu cilvēku apmācīšanas jomā. Bez tam Eiropā pieaugošais pensionāru skaits jāuzskata par potenciālu pieaugušo izglītības pedagogu un instruktoru avotu.

²³ http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/validation2004_en.pdf. Dažas profesijas, kurās ir saskaņotas minimālās izglītības un apmācības prasības, ir izņēmumi – sk. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/36/EK (2005. gada 7. septembris) par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu, OV L 255, 30.9.2005., 22. lpp.

Migrācija

Kā jau teikts, pieaugušo izglītības uzdevums ir atbalstīt migrantu integrāciju sabiedrībā un tautsaimniecībā un maksimāli izmantot prasmes un izglītības pieredzi, kas iegūta pirms imigrācijas. Te jāietver šādas darbības:

- ES atbalsta politika un pasākumi attiecīgās programmās izglītības un apmācības kvalitātes uzlabošanai migrantu izcelsmes valstīs, ir sevišķi Eiropas kaimiņattiecību politikas valstīs;
- ieceļotāju spēju novērtēšanas un formālās, neformālās un neoficiālās izglītības atzīšanas mehānismu izveides paātrināšana;
- pieaugušo izglītības iespēju paplašināšana saistībā ar valodisko, sociālo un kultūras integrāciju;
- piemērotas un efektīvas mācīšanas izveide un interkulturālākas izglītošanās veicināšana.

4. vēstījums

Dalībvalstīm ir jānodrošina pietiekams ieguldījums vecāku cilvēku un migrantu izglītībā un apmācībā, taču pirmām kārtām jāgādā par efektivitāti, plānojot izglītību un apmācību, kas atbilst izglītojamā vajadzībām. Ir arī jāvairo izpratne par migrantu un vecāku cilvēku svarīgo nozīmi sabiedrībā un tautsaimniecībā.

5. Indikatori un etaloni

Lai uzraudzītu pieaugušo izglītības daudzējādību un izstrādātu dokumentāri balstītu politiku, ir vajadzīgi droši dati. Salīdzinot ar obligāto izglītību, dati par pieaugušo izglītību ir ierobežoti – ne tikai tāpēc, ka datu sniedzēji ir visdažādākajās vietās, nav viendabīgi un bieži atrodas ārpus valsts sektora. Datu pieejamība un kvalitāte uzlabojas un turpinās uzlaboties nākamajos gados pašreizējo un turpmāko starptautisko pētījumu rezultātā. Divu Statistikas biroja īstenotu apsekojumu – pieaugušo izglītības apsekojuma un trešā profesionālās tālākizglītības apsekojuma uzņēmumos – rezultāti līdz 2007. gada beigām sniegs svaigus datus, galvenokārt par pieaugušo dalību mūžizglītībā un uzņēmumu ieguldījumu un dalību profesionālajā tālākizglītībā. Patlaban tiek gatavots ESAO pētījums par pieaugušo prasmēm (*PIAAC*).

Ir vajadzīgi tālāki pētījumi un analīze, kam būs galvenā nozīme pieejamo statistikas datu izmantošanā un kritisku jautājumu izpētē, tādu kā formālās, neformālās un neoficiālās izglītības atdeve un neoficiālās izglītības vispārīgā loma pieaugušo dzīvē. Vairāk jākoncentrējas uz tendencēm un prognozēm, lai varētu atbalstīt politikas izveidi un programmu izstrādi. Komisija to sekmē arī ar nesen nodibināto mūžizglītības pētniecības nodaļu Kopīgajā pētniecības centrā Isprā.

5. vēstījums

Jāturpina uzlaboties datu par pieaugušo izglītību kvalitātei un salīdzināmībai. Sevišķi vajadzīga dziļāka izpratne par pieaugušo izglītības pozitīvo devumu un par šķēršļiem tās uzsākšanai un labāki dati par pakalpojuma sniedzējiem, izglītotājiem un izglītības īstenošanu.

Eiropas Komisijas, ieskaitot Statistikas biroju, darbam šajā jomā būtu jākoncentrējas uz esošo apsekojumu un datu maksimālu izmantošanu, priekšstatu un jēdzienu saskaņošanas uzlabošanu un uz datu aptvēruma, biežuma un laicīguma uzlabošanu. Ir vajadzīgi arī dati atsevišķi pa dzimumiem.

4. Eiropas Savienības rīcība

Pieaugušo izglītībai ir svarīga loma, Eiropai risinot tās nākotnes uzdevumus, taču tās potences vēl netiek pilnīgi izmantotas. Paziņojumā argumentēts, ka koncentrēšanās uz kvalitāti, efektivitāti un līdztiesību dos labumu gan sabiedrībai, gan tautsaimniecībai.

Par šo jomu atbild dalībvalstis. Komisijas pienākums ir atbalstīt to centienus modernizēt savas sistēmas. Tādēļ Komisija liek priekšā veidot ar dalībvalstīm un ieinteresētajām personām dialogu, lai pētītu:

- iespējas maksimāli izmantot Eiropas līmenī pieejamos finansēšanas mehānismus (tādus kā struktūrfondi un Mūžizglītības programma);
- kā pienācīgi ievērot pieaugušo izglītības vajadzības valstu reformu programmās saskaņā ar Lisabonas stratēģiju;
- kā vislabāk iesaistīt ieinteresētās personas, lai nodrošinātu, ka pēc šajā paziņojumā ietvertajiem vēstījumiem dažādās dalībvalstīs tiktu pieņemti lēmumi, kas atbilst atšķirīgajiem apstākļiem;
- kā veicināt labas prakses apmaiņu, mācoties citam no cita programmas „Izglītība un apmācība 2010” ietvaros, balstoties arī uz esošo ES programmu rezultātiem;
- labākās pieejas statistiskās pārraudzības pilnveidei.

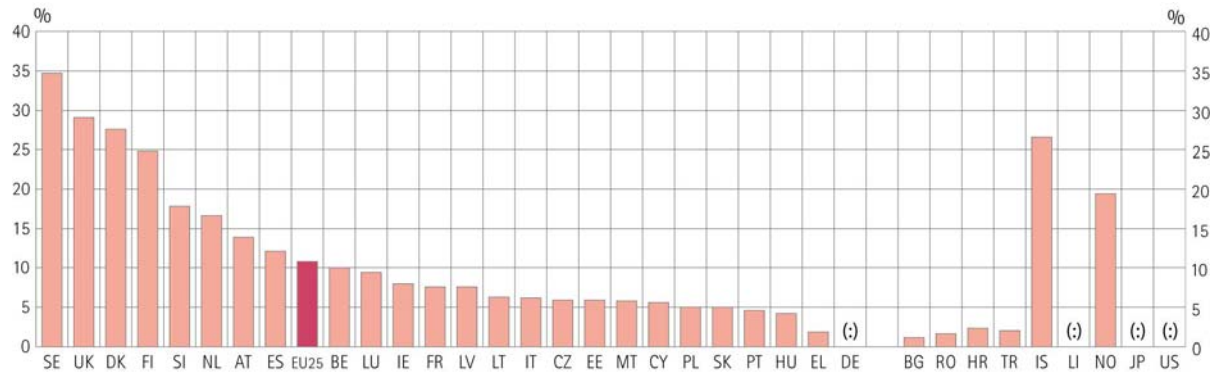
Komisija piedāvā uz šo pārspriedumu pamata 2007. gadā izstrādāt rīcības plānu, kas nodrošinātu efektīvu turpinājumu šajā paziņojumā paustajām idejām.

ANNEX

Participation in adult learning

Participation of adults in lifelong learning (2005)

(Percentage of population aged 25-64 participating in education and training in four weeks prior to the survey, ISCED 0-6)

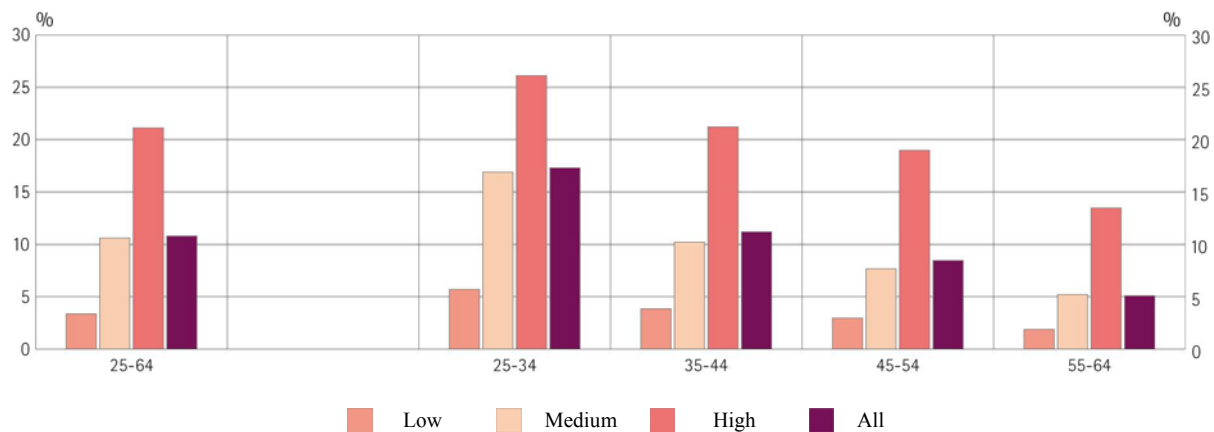
Source: Eurostat (Labour Force Survey)

Additional notes:

- DE: data for 2004.

- LU, MT and the UK: provisional data.

Participation in lifelong learning by age and educational attainment (2005)

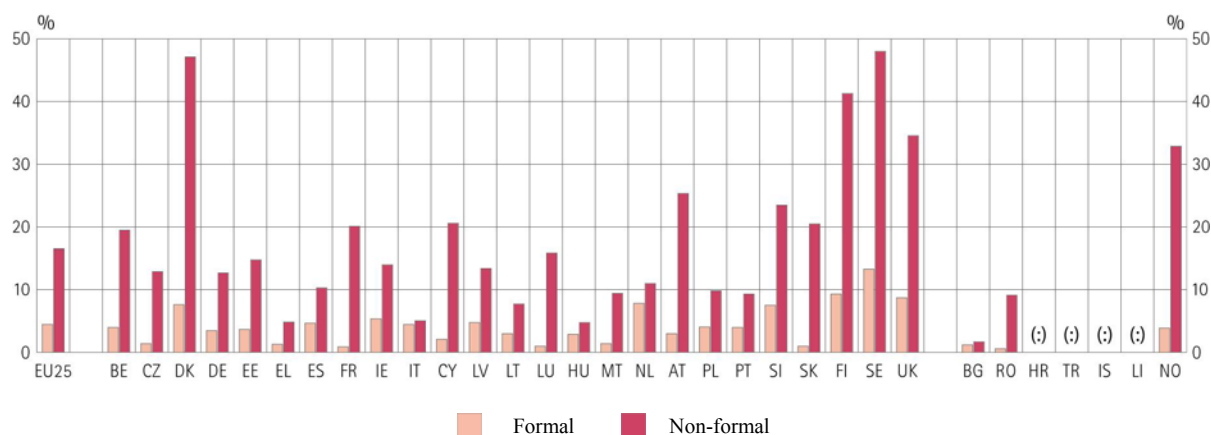
Source: Eurostat (Labour Force Survey)

Additional notes:

- DE : data for 2004.

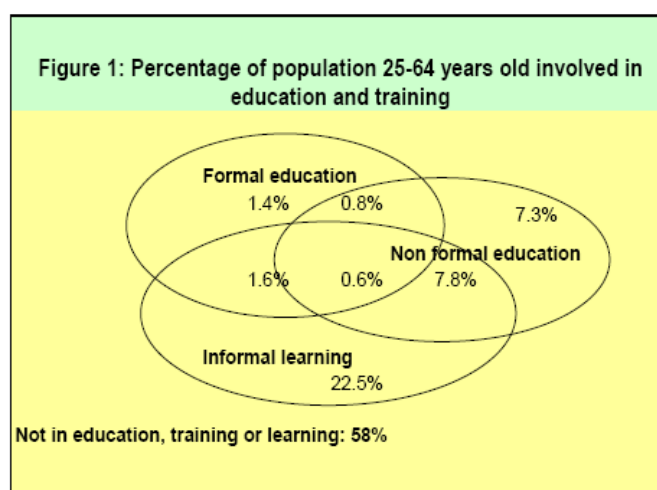
- LU, MT and the UK : provisional data.

Rate of participation (%) of 25-64 year olds in formal and non-formal education and training (2003)

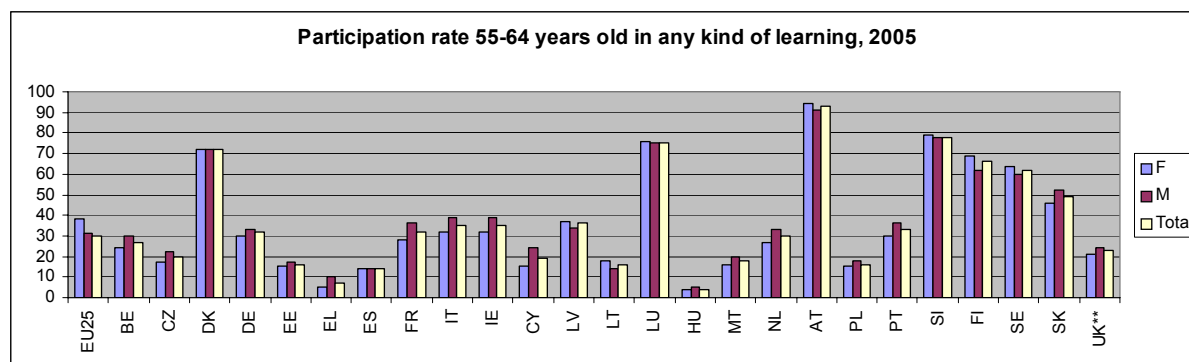
Source: Eurostat LFS, ad-hoc module on Lifelong Learning 2003. Target population: 25-64 years, reference period: 12 months..

Percentage of population 25-64 year olds involved in education and training (2003)

Source: Eurostat LFS, Ad hoc module on lifelong learning 2003
Target population: 25-64 years old

Participation rate 55-64 years old in any kind of learning (2005)

(*) Informal training is not included in UK Source: Eurostat LFS, Ad Hoc module on Lifelong Learning 2003 Target population: 25-64 years old